

8866

CYKL | ŚWIAT WSPÓŁCZESNY
GRUPA WIEKOWA | GIMNAZJUM I KLASA 7 SP

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

opracowanie: Karolina Giedrys–Majkut i Marcin Majkut

FILMY / Powrót do Brundibár reż. D.Wolfsperger / Niemcy, Czechy 2014 / 88'

Niemiecki film dokumentalny „Powrót do Brundibár” to opowieść o przygotowaniach do wystawienia sztuki pod tytułem „Brundibár” przez zespół młodzieżowego teatru w Berlinie. W filmie poznajemy młodych aktorów, dla których sztuka jest próbą poradzenia sobie z życiowymi problemami. W trakcie przygotowań do spektaklu odkrywają tragiczną historię „Brundibára” – opery napisanej tuż przed II wojną światową i odtwarzanej przez dzieci uwięzione w obozie koncentracyjnym Theresienstadt. Punktem zwrotnym w pracy zespołu jest spotkanie z Gretą Klingsberg, odtwórczynią głównej roli w oryginalnym przedstawieniu, która cudem ocalała z Zagłady. Między nastolatkami a Gretą rozwija się niezwykła przyjaźń, co przekłada się na zmianę ich stosunku do historii. Pełna nadziei opowieść o przekazywaniu pamięci o naszej tragicznej przeszłości poprzez rozwijanie autentycznej więzi ze świadkami historii, a także o sile sztuki.

TEMATY DO OMÓWIENIA

Film stwarza okazję do omówienia z uczniami trzech tematów:

- „Brundibár” i jego tragiczna historia
- Jak upamiętniać naszą przeszłość?
- Sztuka jako sposób na radzenie sobie z traumą

„Brundibár” i jego tragiczna historia

Bohaterowie dokumentalnego filmu pt. „Powrót do Brundibár”, Annika, Ikra i David przyznają, że uczyli się o Holokauście w szkole, jednak ten temat nie wydał im się wtedy ciekawy. W trakcie przygotowań do wystawienia opery „Brundibár” i spotkań z Gretą Klingsberg poznają przeszłość z perspektywy dzieci uwięzionych w obozie koncentracyjnym Theresienstadt,

młodych aktorów z obsady „Brundibára”, mniej więcej w tym samym wieku co oni. Osobista relacja Greta o tym, jak ona jako dziecko odbierała pobyt w obozie, a także możliwość nawiązania z nią bliskiego kontaktu robi na nich piorunujące wrażenie; są ciekawi, zadają mnóstwo pytań, empatycznie i emocjonalnie podchodzą do jej wspomnień. Sposób nakręcenia filmu może podobnie zadziałać na widzów obecnych na seansie. To okazja, by przekazać im część dramatycznej historii w sposób, który nie tylko będzie rozwijał ich świadomość i wiedzę, ale pozwoli im nawiązać empatyczny stosunek do ofiar Holokaustu, czy też ofiar wojen w ogóle.

Siłą filmu „Powrót do Brundibár” w kontekście edukacyjnym i wychowawczym jest przede wszystkim wybór dzieci i młodzieży na głównych bohaterów – młodzi widzowie lubią oglądać postacie podobne do siebie, bardziej reagują na ich losy. Ważny jest też pozytywny wydźwięk historii: pokazanie tragicznej przeszłości w kontekście współczesnej inscenizacji, która okazuje się szansą na przepracowywanie traumy, oraz poprzez świadectwo Greta, czyli osoby, która przetrwała wojnę, a po niej ułożyła sobie życie, podchodząc do niego z pogodą ducha i akceptacją. Greta dla wszystkich – dla Aniki, Ikry i Davida, ale też i dla widzów – jest idealnym przewodnikiem po Theresienstadt, takim, za którym widzowie mogą podążyć bez strachu i bez poczucia, że ta relacja o Zagładzie za bardzo ich obciążą. W końcu, znaczenie ma także fakt, iż w filmie nie znajdziemy drastycznych scen i epatowania przemocą; wprawdzie w rozmowie z młodzieżą Greta nawiązuje do szczególnie poruszających scen, takich jak np. wywożenie ciał z obozu, czy śmierć jej siostry, jednak wątki te nie są wyeksponowane i to nauczyciel może zdecydować o ich rozwinięciu lub pominięciu.

Pytania: Czego dowiedzieliście się o operze dziecięcej „Brundibár”? Gdzie wystawiono po raz pierwszy operę? Kto w niej zagrał? Dlaczego naziści postanowili wystawić „Brundibára”? Czym miał się wydawać Theresienstadt dla widzów propagandowych filmów o obozie? Czym był w istocie? Co doprowadziło do utworzenia obozów koncentracyjnych takich jak Theresienstadt? Jakie były skutki działań nazistów? Czy historia może się powtórzyć? Co zrobić, by się nie powtórzyła?

Jak upamiętniać naszą przeszłość?

Temat upamiętniania przeszłości jest poruszany wielokrotnie przez bohaterów filmu, którzy zadają sobie pytanie, co zrobić, żeby pamięć o Holokauście nie zamieniała się w uciążliwy obowiązek narzucany i egzekwowany odgórnie, tylko była żywym, rozwijającym doświadczeniem, zmieniającym nas w lepszych ludzi. Greta w swoich rozmowach z młodzieżą krytykuje na przykład zwyczaj oddawania czci ofiarom Holokaustu poprzez 5-minutową ciszę w Dniu Pamięci o Ofiarach Holokaustu. Znacząca jest też scena, gdy bohaterka spaceruje wśród bloków składających się na Pomnik Pomordowanych Żydów Europy; choć sama jest pogrążona w zadumie, dookoła widzi ludzi, którzy traktują to miejsce jak zwykłą turystyczną atrakcję; biegną, śmieją się, robią sobie zdjęcia.

Bohaterowie filmu, zadając ww. pytanie znają już jednak odpowiedź. To, co im samym pozwoliło nawiązać osobisty stosunek do przeszłości to spotkanie ze świadkiem historii, czyli z Gretą Klingsberg. To zdarzenie jest dla nich przełomowym doświadczeniem – historia przestaje być już dla nich ciągiem suchych faktów, tylko czymś, co przytrafiło się osobie, którą kochają. To dobrze widać w scenie, gdy Ikra płacze, słuchając o śmierci siostry Greta w obozie. Pewną odpowiedzią na pytanie o skuteczne upamiętnianie jest też sama inscenizacja opery „Brundibár”, czy też sam film. Dobrze pomyślane projekty animatorskie i artystyczne, które zakładają, że scena, czy też plan zdjęciowy mogą być miejscem na twórcze przepracowanie

przeszłości oraz miejscem spotkań ze świadkami historii są bardzo obiecującą alternatywą do apeli i pomników.

Pytania: Co Greta sądzi o tym, jak się upamiętnia ofiary Holokaustu? Dlaczego, zdaniem młodych aktorów „Brundibára”, tak ważne jest by pamiętać? Czego ma nas uczyć historia? Jak wyglądają dzisiejsze pomysły na upamiętnianie? Co sądzi o nich Greta? Jak wyglądają alternatywne pomysły na upamiętnianie? Jakie jest Wasze zdanie w tym temacie? Co pomaga młodym aktorom nawiązać kontakt z przeszłością?

Sztuka jako sposób radzenia sobie z traumą

Młodzi artyści ze współczesnej obsady „Brundibára” to osoby próbujące sobie poradzić z różnymi życiowymi kryzysami. Mają problemy szkolne i domowe. Annika nie mieszka z rodzicami, których obwinia za to, że nie udzielili jej wsparcia w walce z chorobą. Ikra jest skłócona z matką, ponieważ ta faworyzowała swojego nowego partnera kosztem córki. David ma za sobą kilka terapii odwykowych i mieszkanie na ulicy. Teraz wszyscy próbują stanąć na własnych nogach i znaleźć taki sposób życia, który im będzie odpowiadał. Trafiają do obsady „Brundibára”, co jest dla nich bardzo pozytywnym, wzmacniającym przeżyciem, także ze względu na relacje, w które wchodzi przy tej okazji. Podobnie o scenie wypowiada się Greta Klingsberg; mówi, że w chwilach, gdy odtwarzała swoją rolę w przedstawieniu zapomniała o głodzie i wszechobecnym zagrożeniu. Ten przekaz filmu może zachęcić młodych widzów do działań twórczych także w celu poradzenia sobie z trudnymi przeżyciami. Wskazać na sztukę jako miejsce szukania relacji, poszerzania swoich horyzontów i wzmacniania samoświadomości.

Pytania: Dlaczego młodzi aktorzy opery „Brundibár” trafiają na scenę? Co próbują osiągnąć poprzez granie w sztuce? Co im to daje? Jak udział w oryginalnym przedstawieniu wspomina Greta? Jak się czuła na scenie? Czy dzisiaj sztuka jest dla niej ważna? Czy sztuka może nam pomóc w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami? W jaki sposób?